

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

КУЛЬТУРА ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО ДУХУ

(БАГАТОГРАННІСТЬ І НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ)

Збірник матеріалів

VII Міжнародної наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів

28 жовтня 2025 року

Львів 2025

«Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)»: збірник матеріалів VII Міжнародної наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів, м. Львів, 28 жовтня 2025 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2025. 382 с.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Ярослав ІЛЬЧИШИН, кандидат педагогічних наук

Ігор КОВАЛЬ, кандидат педагогічних наук

Лідія ВЕРБИЦЬКА, кандидат філологічних наук

Ірина БАБІЙ, кандидат педагогічних наук

Христина ВЕРБИЦЬКА, кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент

Тетяна БОТВИН, доктор філософії, доцент

Марія ІВАНЧЕНКО, кандидат філологічних наук, доцент

Марина КУЛЬЧИЦЬКА, кандидат філологічних наук, доцент

Галина ХЛИПАВКА, кандидат педагогічних наук

Тетяна КОНІВЦЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент

Тетяна ПУНДИК

Технічне оформлення: **Андрій БАБИЧ**

Збірник укладено за матеріалами VII Міжнародної наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів «Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)» 28 жовтня 2025 року.

Матеріали друкуються українською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій

- Секція 1. Мова як інструмент гібридної війни.
- Секція 2. Українська культурно-національна складова світової цивілізації. Культура і війна.
- Секція 3. Етичне й естетичне в культурі. Релігія як сфера культури.
- Секція 4. Соціально-психологічні чинники культуротворення. Соціокультурний вимір науки. Інформаційно-комунікаційні технології як новітня форма існування культури.
- Секція 5. Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії. Гендерна чутливість у культурі.

За точність наведених фактів, самостійність наукового аналізу та нормативність стилістики викладу, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідають автори матеріалів та їхні керівники.

Власні назви є ключовим інструментом художньої характеристики та реалізації авторського задуму. Усі 224 виокремлені оніми виконують номінативну функцію, проте їхня стилістична значущість посилюється через синкретизм функцій: ідеологічна функція маркує історичне тло (Сталін, путін), дейктична (Лесь Кордас, Лужний) відсилає до українського контексту, а характеристична функція є домінантною. Остання розкривається через національно-регіональну значущість (Абдул Фаттах аль-Аталлах, Рувен О'Гормлі), що вказує на етнічну приналежність, та інформаційно-оцінну значущість, де етимологія імені чи прізвища прямо корелює з долею, статусом або рисами персонажа.

Прихований символізм є найглибшим шаром антропонімії: Горан Загарія («той, що зверху» + «Ягве все знає») точно відповідає його ролі голови українців на Марсі; Ольга Караман («свята» + «отець піднесений») символізує роль матері-засновниці; а Еландон Торндайк (від «колючка» + «рів, дамба») характеризується як перешкода для влади.

Таким чином, Макс Кідрук у своєму романі добирає антропоніми так, що вони мали багатий етимологічний та історичний контекст для створення багатовимірних образів та ідейного наповнення науково-фантастичного світу. Антропоніми в романі функціонують як закодовані підказки, необхідні для повного розуміння тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белей Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історія. Ужгород, 2002. 176 с
2. Ірклівський В. Етимологічний словник українських прізвищ – прізвищезнавство. Мюнхен. 1987. 912 с.
3. Скрипник Л., Дзятківська Н. Словник-довідник. Власні імена людей. Київ : Наук. думка, 2005. 334 с.
4. Hanks P., Coates R., McClure P. The Oxford Dictionary of Family Names in Britain and Ireland. Oxford : Oxford University Press, 2016. 2992 p.
5. Hanks P., Hardcastle K., Hodges F. A Dictionary of First Names. Oxford : Oxford University Press, 2006. p. 236 452
6. <https://en.geneanet.org/surnames/GORMLEY>
7. <https://www.gaois.ie/en/surnames/10978>

УДК 378.147

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ШЛЯХ ДО РОЗУМІННЯ ІНШИХ КУЛЬТУР

Олена МИКИТКА

Науковий керівник - Тетяна ЛІПЧЕНКО, викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Мова є невід'ємною частиною культури народу, адже саме через неї формується і виявляється національна свідомість, ментальність та система духовних цінностей. Вона відображає історичний досвід, традиції, світогляд і спосіб мислення нації [1, с. 79–80]. Мова забезпечує спадкоємність поколінь, зберігає культурну пам'ять і виступає засобом консолідації суспільства. Мова — це не лише інструмент спілкування, а й основа національної ідентичності та культури [2, с. 4 – 5]. Мова також формує спосіб сприйняття світу, адже саме через мовні засоби людина осмислює навколишню дійсність і визначає своє місце в ній. У кожній мові закладені унікальні образи, символи, поняття, які відображають особливості культури народу [3]. Завдяки цьому мова стає своєрідним «дзеркалом ментальності» — у її структурі, фразеологізмах, прислів'ях та звичних формах спілкування відображено цінності, звички та спосіб мислення нації [2, с. 10 – 12].

Розвиток мови й культури відбувається взаємопов'язано: зі зміною культурних реалій оновлюється й мовна система, з'являються нові слова, зникають застарілі. Тому збереження рідної мови є необхідною умовою для збереження культурної самобутності народу [1, с. 80]. Мова відіграє важливу роль у міжкультурній комунікації, оскільки дозволяє не лише передавати інформацію, а й розуміти культурні контексти інших народів [4]. Через вивчення мов людина набуває здатності сприймати різні культурні цінності, звичаї та норми поведінки, що сприяє розвитку міжкультурної компетентності. Крім того, мова стимулює критичне мислення, адже при перекладі та осмисленні понять із однієї культури в іншу виникає необхідність аналізувати значення слів і висловів, враховуючи культурні особливості. Таким чином, знання мови не лише забезпечує комунікативну функцію, а й відкриває доступ до багатства культурного досвіду інших народів, сприяє толерантності та розширює світогляд [4]; [5].

Вивчення іноземної мови не лише розширює знання, а й допомагає глибше зрозуміти інші культури, їхню історію, традиції та спосіб мислення. Завдяки цьому людина позбувається упереджень і стереотипів, стає більш відкритою до різноманітності світу. Знання кількох мов сприяє розвитку толерантності, гнучкості мислення та вмінню бачити події під різними кутами зору [6, с. 19]. Кожна нова мова відкриває інший світ образів, понять і цінностей, що дозволяє краще усвідомити як особливості інших народів, так і власну культурну ідентичність. Вивчення іноземної мови допомагає людині глибше зрозуміти світ і подолати культурні бар'єри [6, с. 21]. Зі знайомством з іншою мовою відкривається доступ до нових ідей, традицій, способів мислення, що формують ширший світогляд. Людина починає сприймати події багатосторонньо, розуміє, що різні культури мають власні погляди на життя, мораль, спілкування. Крім цього, навчання іноземним мовам розвиває повагу до різноманітності та вчить бачити в іншій культурі не протилежність, а цінний досвід. Опанування іноземної мови робить людину

більш толерантною, відкритою до нових знань і здатною до взаєморозуміння у глобальному суспільстві [6, с. 22]. Вивчення іноземної мови сприяє розвитку критичного мислення та здатності оцінювати власні погляди й переконання. Людина порівнює культурні цінності, розуміє причини існування певних традицій та норм поведінки в інших народів. Це формує відкритість, гнучкість мислення та готовність до співпраці з людьми з різних культурних середовищ. Знання мов дозволяє отримувати інформацію з першоджерел і глибше занурюватися у культурний контекст, що розширює горизонти пізнання та сприяє особистісному розвитку.

У процесі навчання іноземної мови міжкультурна компетентність формується поступово та багаторівнево. Вона включає як когнітивний компонент — знання про культурні особливості, традиції, цінності та соціальні норми інших народів, так і практичний компонент — здатність застосовувати ці знання у спілкуванні [6, с. 20]. Студенти вчаться враховувати різні способи висловлення думки, стилі мовлення, невербальні сигнали та етикет, що значно підвищує ефективність взаємодії.

Крім того, розвиток міжкультурної компетентності передбачає формування емоційно-вольового компонента: уміння проявляти терпимість, емпатію та повагу до співрозмовника. Людина стає здатною усвідомлювати культурні відмінності, аналізувати їхні причини та наслідки, а також коригувати власну поведінку, щоб уникати конфліктів або непорозумінь.

Важливим аспектом є також саморефлексія — усвідомлення власних культурних стереотипів та упереджень. Це дозволяє критично оцінювати власну поведінку у міжкультурному спілкуванні і підвищує здатність адаптуватися до нових культурних умов. Практика включає рольові ігри, моделювання міжкультурних ситуацій, дискусії та аналіз культурних текстів, що допомагає закріпити знання та відпрацювати навички на практиці [6, с. 23].

Отже, розвинена міжкультурна компетентність забезпечує більш ефективну комунікацію, створює атмосферу взаємоповаги, сприяє формуванню довіри та успішній співпраці у багатокультурному середовищі. Вона є ключовим фактором соціальної адаптації у глобалізованому світі та важливою складовою професійної підготовки сучасної людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дрогомирецька М. М. Мова як засіб національної ідентичності та консолідації. /Тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції «Сучасні дослідження з національної безпеки». Тернопіль: ТНТУ, 2020. С. 79 – 80.
2. Тараненко О. Мова як дзеркало етнічної ментальності: так і ні. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, 2021. С. 3 – 23.
3. Бистрова Ю. Взаємодія мовних і ментальних структур у формуванні національної самосвідомості. Київ: НаУКМА, 2018. С. 13 – 18.

4. Сокурєнко В. В. Мова як засіб міжкультурної комунікації. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. 2021. № 93. С. 124 – 130.

5. Кравченко О. М. Вивчення іноземних мов як засіб формування толерантності та міжкультурного діалогу. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2020. № 1(68). С. 112–117.

6. Кочмар Д. А., Поченюк Я. В. Технології формування міжкультурної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі навчання іноземної мови. Вісник Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука. Серія: Педагогіка та психологія, 2024. № 2. С. 18–23.

УДК 316.61

ГЕНДЕРНА ЧУТЛИВІСТЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

Уляна ШТИБЕЛЬ

*Науковий керівник — Мар'яна ГДАКОВИЧ, доцент кафедри мовної підготовки,
кандидат філологічних наук Львівського державного університету внутрішніх справ
Навчально-науковий інститут управління, психології та безпеки*

Гендерна чутливість є однією з ключових характеристик сучасної демократичної культури та важливим показником соціальної зрілості суспільства. Вона передбачає усвідомлення та врахування соціальних, психологічних і культурних відмінностей між жінками та чоловіками, а також розробку практик, політик і стратегій, спрямованих на подолання нерівності та забезпечення рівного доступу до ресурсів. У світовій практиці гендерна чутливість розглядається як складова прав людини, освіти, соціальної політики та безпеки, а її інтеграція у культурні процеси сприяє розвитку інклюзивного, гуманного та справедливого суспільства. В Україні ця проблема набуває особливої актуальності через війну, яка від 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, радикально трансформувала соціальні структури, уявлення про гендерні ролі та психологічні аспекти їхнього переживання. Жінки дедалі активніше долучаються до бойових підрозділів, волонтерських організацій і громадського управління, водночас виконуючи традиційні ролі у сім'ї та на роботі. Чоловіки, що залишаються в тилу, беруть на себе «нетрадиційні» функції: догляд за дітьми, організація гуманітарних проєктів, координація волонтерських ініціатив. Ці зміни створюють нові соціальні моделі та вимагають розуміння того, як війна впливає на психологічне і соціальне благополуччя різних груп населення [1, с. 42].